

УДК 001:575:636.082.2
«Буркат» (2002/2009) (477)

<https://doi.org/10.7124/visnyk.utgis.23.1-2.1780>

ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ГЕНЕТИКІВ І СЕЛЕКЦІОНЕРІВ ІМЕНІ М. І. ВАВИЛОВА, АКАДЕМІКА НААН ВАЛЕРІЯ БУРКАТА (27.02.1939 – 09.11.2009)

О. В. ЩЕРБАК 0000-0001-6400-8990

С. І. КОВТУН 0000-0002-5492-882X

Ю.Ф. МЕЛЬНИК 0000-0003-4956-1346

Інститут розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця
Національної академії аграрних наук України (НААН),
вул. Погребняка, 1, с. Чубинське, Бориспільський район, Київська обл., 08321, Україна,
e-mail: kovtun_si@i.ua

Висвітлено основну діяльність та ключові наукові здобутки та досягнення в науково-організаційній роботі академіка НААН Валерія Бурката, одного з фундаторів сучасної теорії породотворення та біотехнологічної селекції, знаного селекціонера, організатора та реформатора дослідної справи у тваринництві. Він здійснив суттєвий внесок в організацію вітчизняної науки та практики в галузі генетики та селекції як віце-президент НААН, академік-секретар Відділення зоотехнії НААН, директор Інституту розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН та віце-президент УТГіС. Сприяв обґрунтуванню пріоритетних та перспективних напрямів наукових досліджень у галузі тваринництва, зростанню їхньої результативності. Брав участь у розробці та реалізації науково-технічних програм і проектів, запровадженні нових форм творчих об'єднань науковців — науково-методичних центрів.

Ключові слова: Валерій Буркат, тваринництво, племінна справа, генетика, біотехнологія, збереження біорізноманіття, дослідна справа, наукова школа.

Основою сталого розвитку агропромислового комплексу України є наукові досягнення вчених-аграрників, які дають змогу вирішити багато глобальних проблем сучасності, пов'язаних із підвищенням продовольчої безпеки та якості харчових продуктів. Такі глобальні підходи потребують критичного переосмислення та творчого використання кращих здобутків попередніх поколінь науковців, оцінки їх внеску у становлення та розвиток систем галузевої наукової та вищої професійної освіти. Насамперед ідеться про видатних науковців і лідерів вітчизняної аграрної науки, чиї інноваційні ідеї та практичний досвід сприяли ефективному розвитку сільськогосподарського виробництва.

Вагомий внесок у формування основоположних принципів наукового супроводу галузі тваринництва в Україні 80-х років ХХ — початку ХХІ століть здійснив Валерій Буркат (1939–2009), доктор

© О. В. ЩЕРБАК, С. І. КОВТУН, Ю.Ф. МЕЛЬНИК, 2025

сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, двічі лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки.

З іменем вченого пов'язані конструктивні здобутки та рішення, які визначили подальший розвиток досліджень у тваринництві України в найближчі десятиліття.

Плідна трудова та наукова діяльність Валерія Бурката була присвячена розвитку біотехнологічної селекції та сучасної теорії породотворення, обґрунтуванню комплексної системи інтенсивної селекції плідників, ефективних методів збереження генофонду порід, удосконаленню системи організації й планування племінної роботи. Він був співавтором українських червоно-, чорно-рябої, червоної та бурої молочних, української, волинської, поліської та південної м'ясних порід, низки внутрішньопородних, заводських типів і ліній великої рогатої худоби (Voroday, 2016).

Варто зазначити, що академік НААН Валерій Буркат серед науковців виділявся як самобутній історик вітчизняної аграрної науки та її популяризатор. Він, самовіддано відстоюючи національну ідею на всіх рівнях впливу, заснував історико-біографічну серію «Українські вчені-аграрії ХХ століття». За його ініціювання побачили світ видання галузевих енциклопедичних, довідкових та бібліографічних видань, за його влучного корегування виходили науково-тематичні часописи, також він підготував низку фундаментальних узагальнюючих наукових та публіцистичних праць.

Однак узагальнення діяльності академіка НААН Валерія Бурката, як віце-президента Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М. І. Вавилова (УТГіС) та його творчого доробку у площині розвитку вітчизняного тваринництва проведено не було. Виконання цього завдання сприятиме персоніфікації історії аграрної науки, а також реконструкції життєвого та творчого шляху непересічного вченого та організатора науки, актуалізації його внеску у розвиток УТГіС. Варто відзначити, що 27 лютого 2024 року наукова спільнота України відзначила 85-річчя від дня народження вченого (<https://iabg.org.ua/index.php/news/818-27-02-24>, <https://iabg.org.ua/index.php/news/819-01-03-24>, <https://iabg.org.ua/index.php/news/849-17-05-24>). З огляду на це, важливо узагальнити інтелектуальну та професійну діяльність академіка НААН Валерія Бурката, його найбільш вагомні здобутки з організації племінної та дослідної справи у тваринництві України, по-

зиціонувати пріоритетні складові його наукового доробку і як віце-президента УТГіС. Також важливими цілями є окреслення творчих пошуків заснованої ним наукової школи, обґрунтування значення найбільш вагомих розробок представників школи для наукового супроводу галузі тваринництва.

З 4 по 6 червня 2002 року на базі Кримської дослідної станції тютюнництва (с. Піщане Бахчисарайського р-ну) проходив черговий VII з'їзд УТГіС. У роботі з'їзду брали участь делегати від 21 обласного відділення товариства, які об'єднували вчених установ Національної академії наук України, Національної академії аграрних наук, представників профільної вузівської науки. VII з'їзд збігався з 35-ою річницею УТГіС. Слід відміти, що робота з'їзду була організована шляхом проведення пленарних, секційних засідань та зборів делегатів.

На з'їзді з пленарною науковою доповіддю виступав академік НААН Валерій Буркат. Він зазначив, що вченим України належить світовий пріоритет у відкритті методів багаторічного зберігання сперми плідників без втрати її біологічних властивостей і генетичної інформації у нащадків, трансплантації ембріонів сільськогосподарських тварин — також зі збереженням успадкованих від батьків генетичних якостей. Саме в Україні вперше у світі розпочали широке застосування автомобільного, залізничного й авіаційного транспорту для перевезення сперми на великі відстані. Це дозволило значно прискорити перехід від переважно безпородного та малопродуктивного поголів'я худоби й птиці до поліпшеного, породного й високопродуктивного. Доповідач акцентував, що саме на цьому ґрунтуються всі наступні роботи зарубіжних вчених, які пізніше узагальнено поняттям «великомасштабна селекція» (Burkat, 2002; Chechenieva, 2003). Валерій Буркат зазначив, що на фоні теоретичної, методологічної та організаторської роботи з виведення нових порід і використання генофонду імпортованих порід спорадично виникають дискусії щодо співвідношення масивів худоби вітчизняної і зарубіжної селекції в Україні. Він підкреслив свою точку зору щодо цієї проблеми, яка є незмінною упродовж багатьох років. Звернув увагу також на те, що насамперед завданням державної ваги є збереження всього різноманіття генофонду, особливо локальних зникаючих порід. У своїй доповіді Валерій Буркат зазначив: «не можу втриматися від репліки щодо нібито особливо високого

рівня резистентності та якості продукції, притаманного саме локальним породам, як це видно з окремих неконкретних публікацій. У недбайливих господарів тварини локальних порід теж хворіють, а щодо рівня жирномолочності помітно виділяється сіра українська порода». Валерій Буркат зауважив, що передусім потрібно чітко усвідомлювати сформований упродовж багатьох десятиліть, а подекуди й століть генетичний статус кожної окремої породи. Його слід наполегливо зберігати як національне селекційно-генетичне надбання — унікальне й неповторне явище, цінне саме по собі, незалежно від того, чи буде воно використане для створення нових селекційних формувань. Словом, в окремих випадках потрібно відійти від суто утилітарного формулювання господарської доцільності та економічної ефективності (Burkat, 2003).

Слід зауважити, що на делегатських зборах УТГІС на порядку денному стояло питання виборів ради Товариства. Одноголосно було затверджено кількісний та особистий склад Ради товариства, а саме: Адамень Ф. Ф., Алексєєва О. С., Бариляк І. Р., Бердичевський М. С., Блюм Я. Б., Буркат В. П., Глазко В. І., Горова Т. К., Животков Л. А., Зубець М. В., Ковальчук Л. Є., Кондратенко П. В., Корчинський А. А., Кравченко В. А., Кунах В. А., Литвиненко М. А., Лях В. О., Лукаш Л. Л., Малюта С. С., Михайлов В. Г., Моргун В. В., Роїк М. В., Рябчун В. К., Сибірний А. А., Сиволап Ю. М., Скибан Г. В., Стельмах А. Х., Федоренко В. О., Чеченєва Т. М., Шахбазов В. Г.

Хотілось би відмітити, що серед членів Ради одноголосно було обрано членів Президії УГІС, а саме: Алексєєва О. С., Бариляк І. Р., Буркат В. П., Глазко В. І., Кондратенко П. В., Корчинський А. А., Кунах В. А., Малюта С. С., Михайлов В. Г., Роїк М. В., Федоренко В. О., Чеченєва Т. М.

Одноголосно президентом було обрано академіка НААН Роїка М. В. За пропозицією Роїка М. В. віце-президентами товариства було обрано: Кунах В. А. — перший віце-президент, віце-президенти — Бариляк І. Р., Буркат В. П., Михайлов В. Г., вчений секретар — Чеченєва Т. М.

Виконуючи Рішення VII з'їзду УТГІС (25 лютого 2003 р., протокол № 4) відбулося нагородження визначних генетиків, селекціонерів, біотехнологів, медиків України Почесною грамотою «За активну участь у роботі Товариства, вагомі досягнення у професійній діяльності». Серед нагороджених був академік НААН Валерій Буркат.

Також слід відмітити, що «Вісник Українського товариства генетиків та селекціонерів» з 2003 року виходив за рішенням оновленої Редакційної колегії, до складу якою було включено академіка НААН Валерія Бурката. В першому номері «Вісника Українського товариства генетиків та селекціонерів» 2003 року Валерій Буркат опублікував статтю «Селекція і генетика у тваринництві: стан, проблеми, перспективи». Стаття складалась із п'яти великих блоків, в яких було детально висвітлено нове в теорії породи; наведено дані щодо порід, типів, ліній і кросів сільськогосподарських тварин; розкрито законодавчу базу та практичну організацію племінної справи; обґрунтовано напрями розв'язання невирішених проблем та завдань біотехнологічної селекції.

Слід звернути увагу, що саме на сторінках «Вісника Українського товариства генетиків та селекціонерів» академік НААН Валерій Буркат представив напрацювання з біотехнологічних досліджень у тваринництві та окреслив коло важливих проблем. У статті він зазначив, що в деяких країнах зроблено значні кроки у розвитку біотехнології. Сенсаційне донедавна повідомлення щодо клонованої вівці Долі нині сприймається як звичайний щабель в освоєнні невідомих раніше підходів до створення і розмноження бажаних генотипів. Він зазначав, що біотехнологію слід розглядати як один із важелів племінної справи. Вона ніколи не замінить селекції, хоча б через дію двох головних факторів: фінансового і обмежувального етично-катастрофічного (бо рано чи пізно потрібно буде встановити межу, за якою — початок глобальної генетичної катастрофи).

Академік Валерій Буркат говорив, що на часі розгорнути цілий спектр генетичних, біохімічних, етологічних та ін. досліджень, які б дали змогу трактувати поняття консолідації, адаптації, акліматизації, деякі інші нерідко вживані бездоказово терміни за допомогою об'єктивних тестів, що можна оцінювати за відповідними критеріями.

У статті він зазначив, що після виходу монографій І. І. Шмальгаузена, К. Б. Овечина, М. М. Колесника практично не публікувалися ґрунтовні праці з проблем онтогенезу, Однак за останні 20–70 років сталися радикальні зміни як у породному складі поголів'я, так і в умовах довілля. Тому необхідно розпочати або поглибити вивчення широкого спектра показників материнського і батьківського впливу, загальнорезистентного статусу, морфометричних і етологічних тесту-

вань для прогнозування росту, розвитку, молочної, м'ясної, вовнової, інших видів продуктивності та розробки породних технологій. Настає період одержання тварин «на замовлення» — і не лише від певних батьків, а й з певними, жорстко визначеними екстер'єрними, інтер'єрними та господарськими характеристиками.

Класична селекція, з усім багатством її творчого арсеналу, вже перестає давати відповідь на цілу низку питань, які породило вторгнення по суті механіко-технологічних методів у життя організму, клітини та її складових. Саме цим зумовлена поява започаткованої нами нової для тваринництва науки — біотехнологічної селекції. Нові реалії потребують поряд із традиційними зовсім нових методів селекції. Саме тому біотехнологічна селекція має розв'язати проблеми, що виникають з активним вторгненням людини у природні, об'єктивні закони існування популяції.

Академік Валерій Буркат наголошував, що третє тисячоліття стане ерою біотехнологічної селекції, що має поєднати в собі все надбане людством у справі спрямованого поліпшення тварин — від вдумливого добору фахівцями кращих особин до створення і тиражування організмів з використанням з цією метою механіко-технологічних засобів.

Саме у третьому тисячолітті, на його думку, будуть реалізовані найфантастичніші з огляду на реалії сьогодення проекти репродукції, вирощування, догляду та використання сільськогосподарських тварин та одержуваної від них продукції (Burkat, 2000; Burkat, 2003).

Цілком можливий розвиток наукових пошуків у двох прямо протилежних напрямках:

- максимальне наближення тварин до природних угідь для повного відновлення первісних біогеоценозів;
- «інкубаційно-лабораторні», мало не стерильні ферми з переважанням у раціонах кормів синтезованого характеру і можливою відмовою від природних способів зміни поколінь.

Слід відмітити, що на думку автора статті, на перспективу, можливе застосування у практичному тваринництві досить широкого спектра біотехнологічних методів, але з постійним дотриманням рівноваги усього живого у довкіллі, відновленням на значних територіях природних екосистем.

Загальновідома відмінність якості продуктів тваринництва, одержаних за умови використан-

ня природних угідь і часткової заміни інгредієнтів раціону на синтезовані складові. Менш відома широкому загалу шкодочинність для людей виробленої (виробленої) останнім способом продукції. І тому давній принцип «не зашкодь» має домінувати під час здійснення біотехнологічних проєктів, навіть найпривабливіших щодо інтенсифікації галузі та її економічної ефективності. Такий досить революційний матеріал представив академік Валерій Буркат на сторінках «Вісника Українського товариства генетиків та селекціонерів» в 2003 році.

В 2004 році за ініціативи Валерія Бурката в співавторстві на сторінках журналу «Вісник Українського товариства генетиків та селекціонерів» було опубліковано статтю «До теорії генетико-популяційних процесів у тварин при «кровозмішенні»». Автори статті зазначали, що споріднене розведення тварин (інбридинг) — складна, багатогранна наукова проблема, яка охоплює загальнобіологічні, генетичні і селекційні аспекти її прояву як на індивідуальному, так і популяційному рівнях. Вирішенню цієї складної проблеми присвячено надзвичайно багато наукових досліджень, теоретичних розробок і аналізів практичних даних із різних галузей тваринництва і рослинництва (Darvin Ch., 1951; Zubets' et al., 2004).

Також автори звернули увагу на те, що при створенні нових порід сільськогосподарських тварин, їхньому подальшому розведенні і удосконаленні племінних і продуктивних якостей завжди використовуються цілеспрямовані інбридинги різних ступенів з використанням видатних плідників і маток. На прикладі виведення української степової білої породи свиней та асканійської тонкорунної породи овець розроблено методику створення нових порід тварин із застосуванням цілеспрямованих дуже тісних інбридингів упродовж 2–3 поколінь (Zubets' et al., 2004). При цьому інтенсивне вибраковування одержаного інбредного потомства у свиней досягало в F1 — 84 %, F2 — 81,2 % і F3 — 89,3 %. Для пізнання теоретичної суті генетико-популяційних і біологічних процесів при застосуванні різних ступенів інбридингів, а також аналізу його практичних наслідків у тваринництві великого значення набуває розробка об'єктивних, досконалих методик оцінки спорідненого розведення тварин як генетико-селекційного методу.

Академік НААН Валерій Буркат із співавторами вбачали, що сучасні методики Шалоружа, Райта та ін. відносно теоретичного і практично-

го аналізу наслідків застосування інбридингів у тварин є занадто узагальненими, спрощеними і малоінформативними, вони не розкривають наукової глибини і суті усіх внутрішніх генетико-популяційних процесів у інбредних тварин різних видів на індивідуальному і популяційному рівнях прояву. На основі загальнобіологічних закономірностей мейозу, оогенезу, сперматогенезу, ймовірних закономірностей рекомбінації хромосом на двох рівнях їхньої реалізації (при утворенні гамет і заплідненні яйцеклітин) авторами запропоновано нову, нестандартну методику теоретичного аналізу одноразових і систематичних інбридингів у тварин — «кровозмішення» на хромосомному рівні. Ця методика дозволяє за допомогою комп'ютера теоретично розкрити усю складність внутрішньої структури та динаміки генетико-популяційних процесів (F, R, G, ІКС та ін.) у різних видів тварин на індивідуальному і популяційному рівнях аналізу залежно від каріотипу та з урахуванням фактору різноманітності генотипів.

За підсумками роботи у період між VII і VIII з'їздами (2002–2007 рр.) Президія Товариства постановою від 7 вересня 2007 року нагородила найактивніших членів, визнаних генетиків, селекціонерів, біотехнологів, медиків Почесною грамотою «За активну участь у роботі Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова, вагомі досягнення у професійній науковій діяльності та з нагоди 40-ліття від часу заснування Товариства» (Visnyk Ukrain's'koho tovarystva henetykiv i selektsioneriv, V. 5, 2007). Почесні грамоти було вручено на VIII з'їзді Товариства 25 вересня 2007 року.

Валерій Буркат неодноразово підкреслював, що ефективне розгортання науково-дослідного процесу неможливе без оволодіння науковцями сучасними знаннями з теорії й методології, без налагодження системного творчого діалогу з обміну передового досвіду. Саме він започаткував практику проведення щорічних наукових дискусій в Інституті розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН із залученням членів УТГіС, де в особливій атмосфері творчості виносилися на розгляд найбільш актуальні проблеми селекції, генетики та біотехнології сільськогосподарських тварин, відшліфовувалися нові оригінальні підходи, теорії та концепції.

Валерій Буркат особливу увагу приділяв вихованню гідної зміни науковців. Завдяки його зусиллям стали традиційними весняні зустрічі мо-

лодих учених і аспірантів установ, які є членами регіональних відділень УТГіС для обговорення актуальних завдань тваринництва.

Одним із найбільших здобутків вченого є заснування при Інституті однієї із найбільш авторитетних в Україні наукових шкіл — «Селекція і біотехнологія в тваринництві». Серед його учнів відомі вчені: академіки НААН М. І. Башенко, В. І. Ладика, Ю. Ф. Мельник, С. І. Ковтун та члени-кореспонденти НААН С. Ю. Рубан, доктори сільськогосподарських наук В. І. Антоненко, С. Л. Войтенко, А. М. Дубін, В. Т. Сметанін, О. Ф. Хаврук, Л. В. Пешук та ін.

Академік Валерій Буркат зробив істотний внесок у розвиток комплексних наукових досліджень з національної аграрної біографістики та бібліографії, репрезентації і популяризації вітчизняної науки та практики в галузі генетики та селекції (Burkat, Boroday, 2006).

Особливої уваги Валерій Буркат надавав популяризації діяльності окремих громадських та науково-дослідних установ, які розглядав як основну ланку на шляху розбудови вітчизняної науки та практики в галузі генетики та селекції у тваринництві. Ним особисто або в співавторстві підготовлено низку видань, що описують основні етапи діяльності ряду установ, дають комплексну оцінку внеску їх творчих колективів у розвиток сільськогосподарської дослідної справи у тваринництві України. Це такі наукові праці як «Інституту Відділення зоотехнії у 2002 році» (2003), «Інститут розведення і генетики тварин» (2004), «Нариси з історії інституту» (2008) та ін. (Fasolja, Kovtun, 2009).

Валерій Петрович вів активну діяльність як відповідальний редактор міжвідомчого тематичного наукового збірника «Розведення і генетика тварин», член редколегії галузевих журналів «Вісник аграрної науки», «Біологія тварин», «Тваринництво України», реферативного журналу «Агропромисловий комплекс», редактор відділу «Сільське господарство» Енциклопедії сучасної України, а також інших наукових і науково-виробничих збірників з проблем тваринництва; віце-президент Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова, член Науково-технічної ради Міністерства аграрної політики України, голова ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій при Інституті розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН.

Науковий доробок академіка Валерія Бурката вражає своєю глибиною та різносторонністю тематики — це понад 900 наукових праць, серед яких 40 монографій. Слід відмітити, що у більшості наукові праці вченого не втратили своєї значущості на сучасному етапі розвитку тваринництва.

Аналіз наукових здобутків академіка Валерія Бурката свідчить, що він є автором багатьох теоретичних розробок, які знайшли практичне застосування в галузі тваринництва. Він розробив принципи збереження та раціонального використання вітчизняного генофонду тварин, заклав підґрунтя нової комплексної галузі знань — біотехнологічної селекції. Академік Валерій Буркат — визнаний методолог вітчизняної науки та практики в галузі генетики та селекції. Вершиною наукової творчості вченого є методика виведення української червоно-рябої молочної породи, концептуальні положення якої покладено в основу програм виведення інших порід великої рогатої худоби України, що сприяло прискоренню процесу породотворення та зростанню генетичного потенціалу їхньої продуктивності до рівня європейських стандартів.

Валерій Буркат здійснив суттєвий внесок в організацію вітчизняної науки та практики в галузі генетики та селекції як віце-президент НААН, академік-секретар Відділення зоотехнії НААН, директор Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН та віце-президент УТГГіС. Сприяв обґрунтуванню пріоритетних та перспективних напрямів наукових досліджень у галузі тваринництва, зростанню їхньої результативності. Брав участь у розробці та реалізації науково-технічних програм і проектів, запровадженні нових форм творчих об'єднань науковців — науково-методичних центрів. Вагомим здобутком вченого є заснування наукової школи «Селекція і біотехнологія у тваринництві».

Перелік літератури

1. Boroday I. S. Akademik V. P. Burkat — publitsyst, istoryk i populyaryzator ahrarnoi nauky v Ukraini. *Rozvedennia i henetyka tvaryn: mizhvid. tem. nauk. zb. Vinnytsia*, 2016. Vyr. 51. P. 14–21 [in Ukrainian] / *Бородай І. С.* Академік В. П. Буркат — публіцист, історик і популяризатор аграрної науки в Україні. *Розведення і генетика тварин: міжвид. тем. наук. зб.* Вінниця, 2016. Вип. 51. С. 14–21.
2. Burkat V. P. Problemy teorii i praktyky plemynnoi spravy u tvarynnytstvi. *Visnyk ahrarnoi nauky*. 2002. No 3. P. 5–9 [in Ukrainian] / *Буркат В. П.* Проблеми теорії і практики племінної справи у тваринництві. *Вісник аграрної науки*. 2002. № 3. С. 5–9.
3. Chechenieva T. M. VII z'ezd Ukrain's'koho tovarystva henetykiv i selektsioneriv im. M. I. Vavilova. *Visnyk Ukrain's'koho tovarystva henetykiv i selektsioneriv*. 2003. No 1. P. 151–153 [in Ukrainian] / *Чеченева Т. М.* VII з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. *Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів*. 2003. № 1. С. 151–153.
4. Burkat V. P. Seleksiia i henetyka u tvarynnytstvi: stan, problemy, perspektvy. *Visnyk Ukrain's'koho tovarystva henetykiv i selektsioneriv*. 2003. No 1. P. 37–54 [in Ukrainian] / *Буркат В. П.* Селекція і генетика у тваринництві: стан, проблеми, перспективи. *Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів*. 2003. № 1. С. 37–54.
5. Burkat V. P. Tretie tysiacholittia — era biotekhnolohichnoi selektsii. *Visnyk ahrarnoi nauky*. 2000. No 12. P. 118–119 [in Ukrainian] / *Буркат В. П.* Третє тисячоліття — ера біотехнологічної селекції. *Вісник аграрної науки*. 2000. № 12. С. 118–119.
6. Darvin Ch. Izmeneniia domashnikh zhyvotnykh i kul'turnykh rastenyi. M.; L.: Iz-vo AN USSR, 1951. P. 528–555 [in Russian] / *Дарвін Ч.* Изменения домашних животных и культурных растений. М.; Л.: Из-во АН СССР, 1951. С. 528–555.
7. Zubets' M. V., Burkat V. P., Petrenko I. P. Do teorii henetyko-populiatyinykh protsesiv u tvaryn pry «krovozmishenni». *Visnyk Ukrain's'koho tovarystva henetykiv i selektsioneriv*. 2004. T. 2 (1). P. 16–25 [in Ukrainian] / *Зубець М. В., Буркат В. П., Петренко І. П.* До теорії генетико-популяційних процесів у тварин при «кровозміщенні». *Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів*. 2004. Т. 2 (1). С. 16–25.
8. Pro nahorodzhennia pocheshnoiu hramotoiu prezydii Ukrain's'koho tovarystva henetykiv i selektsioneriv im. M. I. Vavilova. *Visnyk Ukrain's'koho tovarystva henetykiv i selektsioneriv*. 2007. T. 5 (1–2). P. 193–194 [in Ukrainian] / Про нагородження почесною грамотою президії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. *Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів*. 2007. Т. 5 (1–2). С. 193–194.
9. Burkat V. P., Boroday I. S. Historical aspects of development of the theory of selection in cattle of Ukraine : monohrafiya. Kyiv : Ahrarna nauka, 2006. 584 p. [in Ukrainian] / *Буркат В. П., Бородай І. С.* Історичні аспекти розвитку теорії селекції у скотарстві України: монографія. Київ : Аграрна наука, 2006. 584 с.
10. Fasolia V. I., Kovtun S. I. Burkat Valeriy Petrovych : biobibliografichnyy pokazhchyk naukovykh prats' za 1963-2008 roky. UAAN, IRHT; [uklad.:]. 2-he vyd., dop. K. : Ahrarna nauka, 2009. 309 s. (Akademiky Ukrain's'koi akademii ahrarnykh nauk) [in Ukrainian] / *Фасоля В. І., Коетун С. І.* Буркат Валерій Петрович: біобібліографічний покажчик наукових праць за 1963-2008 роки / УААН, ІРГТ; [уклад.:]. 2-ге вид., доп. К.: Аграрна наука, 2009. 309 с. (Академіки Української академії аграрних наук).

Стаття надійшла до редакції 14.08.2025
прийнята до друку 3.09.2025

**ACTIVITIES OF THE VICE-PRESIDENT
OF THE VAVILOV SOCIETY
OF GENETICISTS AND BREEDERS
OF UKRAINE, ACADEMICIAN
OF NAAS VALERII BURKAT
(27.02.1939–09.11.2009)**

O. V. Shcherbak, S. I. Kovtun, Yu. F. Melnyk

Institute of Animal Breeding and Genetics
nd. a. M. V. Zubets of National Academy
of Agrarian Science of Ukraine,
Pogrebnyaka str., 1, Chubynske, Boryspil district,
Kyiv region, 08321, Ukraine,
e-mail: kovtun_si@i.ua

The paper highlights the core activities, key scientific achievements and contributions of Academician of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (NAAS) Valerii Burkat — one of the founders of the modern theory of breed formation and biotechnological selection, a well-known breeder, organizer and reformer of research in animal husbandry. He made a significant

contribution to the development of national science and practice in the field of genetics and breeding as Vice President of NAAS, Academician-Secretary of the Department of Zootechnics of NAAS, Director of the Institute of Animal Breeding and Genetics named after M. V. Zubets of the NAAS, and Vice President of the Vavilov Society of Geneticists and Breeders of Ukraine (UTGiS). His efforts promoted the justification of priority and promising directions in animal husbandry research, and increased its effectiveness. He participated in the development and implementation of scientific and technological programs and projects, and contributed to the introduction of new forms of scientific collaboration — scientific and methodological centers.

Keywords: Valerii Burkat; animal husbandry; animal breeding; genetics; biotechnology; biodiversity conservation; research activity; scientific school.